

Ondřej Kulík „Otto Katz alias André Simon – šedá eminence mezinárodní komunistické internacionály“

bakalářská práce – FHS UK Praha 2008

posudek oponenta

zpracoval: doc. PhDr. Zdeněk PINC

únor 2008

Ondřej Kulík si jako téma bakalářské práce zvolil významnou postavu mezinárodní komunistické scény, jednu z obětí pražského monstrprocesu z počátku padesátých let. Pozoruhodná a rozhodně chvályhodná je skutečnost, že se v této souvislosti seznámil s příslušnými archivními dokumenty a tyto poznatky velmi zdařile doplnil orálním pramenem. Podařilo se mu uskutečnit a zaznamenat rozhovor se spisovatelkou Lenkou Reinerovou, jedním z posledních žijících pamětníků událostí, o kterých píše a to pouze několik měsíců před její smrtí. Pro účely bakalářské práce by analýza těchto poznatků vlastně bohatě postačovala. Kulík se ale rozhodl doplnit své poznatky ještě o historické pozadí a tak obsáhla práce pojednává o důležitých a často opomíjených událostech dějin v téměř celé první polovině dvacátého století.

Vznikla tak obsáhla, téměř stostránková práce, jejíž zhruba polovinu tvoří přílohy. Vlastní tělo práce tak tvoří kompilát (53s.), který je sice napsán čtivě a zajímavě, ale jako kvalifikační teoretická práce obstojí jen stěží. Kulík totiž preferuje práce publicistické, dokonce si libuje v jejich tendenčnosti, a s těmito texty pracuje nevídaným způsobem. Snad ani jedna z citací není provedena regulérním způsobem, chci říci, že Kulík zásadně neodkazuje ke stránce, ale k dílu jako takovému. To je tím podivnější, že většina citací (označených uvozovkami) pochází z populární přehledové publikace P.Johnsona „Dějiny dvacátého století“ a tyto pasáže se střídají s parafrázemi z téhož zdroje. Obdobně si Kulík vede i při práci s další literaturou. Seznam literatury (s.55) se člení na: „Hlavní informační prameny“, „Použitou literaturu“ (9 titulů) a „Pomocnou literaturu“ (20 titulů). Kdyby autor použil i některé z „pomocných autorů“ k ověření soudů svého guru, bylo by to rozhodně ku prospěchu věci a kompilativní část práce by získala na kvalitě a průkaznosti. Vůbec nechápu, proč v seznamu chybí jiná Johnsonova práce Intelektuálové (český překlad Praha 1995). Upozorňuje na ni i článek Ondřeje Koláře, s nímž Kulík pracuje – řazen jako 5ab v „Obrazové příloze“. Tato příloha krom výmluvného portrétu A. Simona z konce života obsahuje samé texty. proč je obrazová?

Rovněž nechápu, proč autor nepracoval s texty, které Katz-Simone publikoval. V textu práce je zřejmé, že jich bylo velmi mnoho a zdá se mi nepravděpodobné, že by všechny byly nepřístupné. Samotné zjištění, kde se tyto texty nacházejí, by bylo badatelsky velmi přínosné. Nedbalé citace a stejně problematická práce s literaturou neplatí v plné míře pro práci s dokumenty uvedenými v příloze. Tam je paušální odkaz pochopitelný a vzhledem ke krátkosti dokumentů přijatelný. U některých z dokumentů jsem však obtížně hledal vazbu k textu práce, jiné jsou poněkud špatně čitelné.

To, že autor použil Johnsonovu přehledovou práci mi nevádí zásadně, popuzuje mne pouze to, že autor neprovádí žádnou kritiku ani konfrontaci poznatků s jinými zdroji a poněkud stereotypně reprodukuje Johnsonovo vidění. To je někdy opravdu ošidné, např. v kapitole 4, s.12nn, kde Johnson a s ním i unisono Kulík házejí obtíže výmarské republiky na krk sociálnímu dědictví Bismarckova sociálního státu a tvrdošíjně nechotě socialistů opustit tyto „zhoubné kořeny“. Kulík bere odpovědnost na sebe – v textu to není v uvozovkách: „...naroubovali na pruský militaristický stát stát sociální, který poskytoval dělníkům sociální

pojištění a lékařskou péčí formou povinného a všeobecného zabezpečení, na rozdíl od liberálního západního pojetí – soukromého zaopatření na základě vysokých mezd a svobodných voleb.“ Ani slovo o tom, že vyděračské podmínky mírové smlouvy Německu znemožňovaly poválečnou obnovu a tím podporovaly tendence k nedemokratickému vývoji. To, že do této souvislosti Kulík nakopíruje ještě platónskou filosofii už je jen pro smích, ale trochu hořký. Ze střídání citací a parafrází je zřejmé, že Kulík nemá tato moudra ze sebe. Velmi na závalu jsou také Kulíkovy časté paušální formulace typu „většina zmínek o Otto Katzovi, předpokládá ...“, „mnozí historikové“. V takových případech musí být uveden a ocitován minimálně jeden příklad.

Přestože Kulík opakovaně zdůrazňuje, že nehodlá Katze soudit ani glorifikovat, téměř permanentně jej soudí : „jako mnoho jiných stejně postižených a poznamenaných“ píše deset řádků pod výše uvedenou zásadou. O dalších deset řádků níže: „Jeho poprava z (?!) rukou vlastních „soudruhů“ ... Proč jsou zde uvozovky? Pro Simoneho dvojí agentství jsou u Kulíka dokladem „udavačské dopisy z italské a francouzské komunistické strany“ předané sovětskými poradci státní bezpečnosti, dokonce i přiznání v procesu pokládá Kulík za regulérní doklad (s.42). Některé z těchto faux pas lze přičíst stylistické neobratnosti nebo snaze o verbální siláctví a ohromení čtenáře. Na s. 19 píše o tom, jak se Praha během jednoho roku stala milionovým velkoměstem z města jež před tím mělo 125 000 obyvatel. Nesdělí nám zdroj této informace, jen dodá, že k tomu došlo přičleněním do té doby samostatných obcí, jindy převezme dikci svého snad komunistického podkladu, rovněž nám jej nesdělí a píše, jak dav napadl továrnu, ubil dva pracovníky a zranil několik četníků. „Státní moc pak obnovila pořádek brutálními prostředky“. Jindy píše o tom, že film Modrý anděl se nesměl promítat v Paříži, nebo kolik českých vojáků padlo v boji proti republice rad na Slovensku, ale zase neřekne odkud to má. Spolu s „některými historiky“ obviní Katze s účastí na zavraždění přítele. Na s.44 píše:“ Po Katzově návratu do ČSR mu soudruzi z KSČ, pravděpodobně R.Slánský, ihned zajistili odpovídající zaměstnání v Rudém právu.“ Rudé právo bylo denníkem ÚV KSČ, kdo jiný by mu tam měl zajistit zaměstnání, zvláště když šlo o renomovaného novináře? Z interview s L. Reinerovou se dozvídáme, že byla svědkem seznámení Slánského a Katze v poválečné Praze. Mám tomu rozumět tak, že toto je důvod Kulíkovy poznámky a nebo jde o mimoděchnou převzatou formulaci z akt procesu se spikleneckým centrem?

Spějme k závěru. Ondřej Kulík odvedl kus dobré práce a o Otto Katzovi se ledacos dozvěděl.Z materiálu však vznikla kvalifikační práce, kterou oponent může považovat za přijatelnou jen se zařatými zuby a jistým sebezapřením. Nejhorší nedostatky by při tom bylo poměrně snadné odstranit. Text práce by měl být podstatně zkrácen. Tím by ubylo přiznaných i nepřiznaných citací z literatury, která má pouze odhalit pozadí příběhu, nikoli příběh upozadit a ztěžovat čtenáři pochopit vlastní přínos práce. Ten není nulový a pokud by obsahoval analýzu Katzových psaných textů, šlo by o pozoruhodné dílo. Takto zbývá pouze rozhodnout, zda práce může být obhájena s klasifikací „dobře“. Vzhledem k tomu, že Ondřej Kulík nemá už termín k tomu, aby práci opravil a předložil znovu, navrhuji, aby byla připuštěna k obhajobě a posléze obhájena. Zdaleka nejde o nejhorší práci, kterou potkal stejný osud. Spíše jde o promarněnou příležitost. Jednu podmínku bych však přesto formuloval. Autor práce s lemplovstvím sobě vlastním dopisoval do práce tužkou paginace u přílohy a obsahu, nechť tak po obhajobě učiní i v případě citací pod čarou a doplní tam příslušná čísla stránek, které si vyhledá za domácí úkol. Napočítal jsem 32 případů, kdy to je podle mého mínění nutné.